

כל מה שרצית לומר בטקס העונקת פרס לסיפרות * הסופר שרצה

להיות קברניט הדור * ספר של כל על אולריקה מיינהוף

דויד שאח

חמר אביר

ירמיהו יובל

אולריקה מיינהוף

בל שהענקת פרס נובל לא סיחררה את השקפותיו הפוליטיות, מתמסר בכל ספריו האחרונים להתמודדות ככוחות-השחור, כפי שאלה מתבטאים בריכוז הסמכויות של השילטון, ובעריצותן של המוסכמות החברתיות למיניהן. כן מפתח בל סיגנון חדש של סיפרות, הממחיש כי עבר מן העולם זמנה של, הסיפרות היפה, ועולה כוחה של סיפרות פוליטית-חברתית מגמתית. כך שבעלילה מטורפת, המזכירה מציאות מטורפת לא-פחות, הוא ממחיש עד מה מתגלם לו הרשע בכל כוח שילטוני חברתי, יהא אשר יהא, ועל כן הוא מטיף לאנרכיזם כמוצא יחידי עבור הפרט.

מי מריבה

בעבור נזיד עדשים

במשך שנים רבות הסתופף חיים נגיד בין עמודיו האחרונים של כתביהעת עכשיו, כמבקר שולי, כשהוא נהנה מפיצוץ זרועי ביקורת, וסוקר בקצרה את סיפרי עונת המלפפונים, שהושלכו אליו מטעם צמד העורכים-מבקרים דן מירון וגבריאל מוקד. עם השנים גבר תיאבוננו של חיים נגיד, ולא בא על סיפוקו. משך כל אותה עת הוא זכה לשמש בהיכלי-הסיפרות כסגן העורכת של ביטאון גדו'עים עלייכם, נעמי פרנקל (דודי ורטי), וכעורך אורים להורים. כך המתין חיים נגיד בסבלנות לשעת-הכוכב שלו.

שעת-הכוכב איחרה, אך הגיעה לבסוף בדמותו של משה שמיר (אחי ישמעאל), המכהן כעורך דף-הסיפרות של מעריב. שמיר הציע לנגיד את משרת עורך-המישנה, כדי שהוא עצמו יוכל להתבודד בארמונו שברובע-היהודי, בעיר העתיקה בירושלים, ולפקח טלפונית על נגיד, ולזכות שתהא מלאכתו נעשית על-ידי שוליייתו.

כך נפלה הבחירה על האיש שמעודו לא חרג מכתביה בינוניות של ביקורות על ספרים בינוניים. נגיד, שלא היסס לבגוד במיטיביו, שהיו נכונים להמתין עד שיתגלו בו סימני-כישרון כלשהם, המיר חישיקל את דיעותיו היוניות, שמקומן אינו בכותל המזרחי הלאומי של הדף-לסיפרות במעריב, בעבור נזיד-עדשים, והחל משמש כציפורניו של הנץ משה שמיר.

כאשר ראתה בימים אלה אור חוברת עכשיו, נאלץ נגיד לשלם את האתנן לפריצו החדש. במעריב פירסם רשימה בעלת הכותרת "בדיית עכשיו", שבה ניסה להשתין לחוך הבאר שהירווחה אותו ממימיה.

אלא שהתקפתו הסיפרותית המדומה של חיים נגיד חושפת את קטנוניותו, ואת שדיפות ידיעותיו בתולדותיה ובמהלכיה של הסיפרות-העברית. קביעות כגון, "מסופרי דור-המדינה" כאורפו וקנניוק... הן סירוס של אמת, כי שני אלה הם מסופרי דור תש"ח, בורות של נגיד מתעלה לעיתים לשיאים כמו "אחד העורכים, המכנה עצמו עינן הנטש..." לאידיית עובדות סיפרותיות כמקור השם, עינן הנטש, שהגו שם שאל מתוך המאקאמות של אלחריזי. אך מדוע נלץ על אדם שכל ידיעותיו אודות המאקאמות מסתכמת באלה של חיים חפר?

רמה זו של אידיוקים, סירוסים ועיוותים, שהוכתבו לו מטעם הפריץ שלו, עלולה להטעות את קוראיו התמימים של דף-הסיפרות במעריב, שאיש לא הסביר להם כי לא בכדי הלך הזוריר אצל העורב. קוראים אלה עלולים להתפתות ולהאמין שדף-הסיפרות שלהם, רוח רעננה וצעירה נושבת בו ומנסה לקרוע מעליו את קורייה-עכביש של רחוב נאלוקי, וארשה. הקוראים אפילו אינם מבחינים ברוח זו נושאת עימה רוח פנים סיפרותיים, שכמותם ידעה הסיפרות העברית בכל דורותיה, ואשר איש אינו זוכרם.

התפלספות נפל

לטלוויזיה הישראלית יש, לעיתים, תשוקה להשגת דימוי תרבותי שאינו הולם את דלותה. באחד מלילות השבוע שעבר (31.5) הקרינה הטלוויזיה דיון בנושא "פילוסופיה ולשון" מתוך סידרת הכנסים הבינלאומיים, "מיפגשי ירושלים בפילוסופיה", לזיכרו של פרופסור יהושע בריהלל. לפסוקי המצלמת האלקטרונית ישבו חמישה פילוסופים ומנחה, כשהם משוחחים באנגלית

צאן ברזל

המאובנים

(נוסח אחיד לנאום-תודה בטקס הענקת פרס-סיפרות) במה זכיתי אני הקטון להיות כגרגיר של חול, על כפות-המאזניים של הגורל ונבחרתי להיות ראוי לקבלת פרס — — — (למלא). בשרי סומר מעוצם החדווה וההתרגשות, והבכייה פורצת מלבי, שעה שעיני הרבות בשל התחושה המגמתת את יצירתי לעומת אלפי שנות היסטוריה של יצירה יהודית. לא אחד כי נימנה אנוכי עם עדת-סופרים הנרשאת בחובה את גחלת המורשת, ונטלה את קבי האותיות מן האדריכלים הדגולים של לשוננו, שנהגו בה במתתיחסד של משק כנפי שכינה. פרס זה, אשר שימש בעבר כסמל לשיבת העם אל מכורת לשונו וסיפרותו, מסמל בעיני את זיווגם של הבשורה והסיכוי להצלה מיוון ההתפוררות המבישה והעלובה של ממשכי דרכנו, המאבדים את נחלת-הרוח, שעמלנו כה רבות על מנת לגבשן. פרס זה מסמל בעיני את מאבק-האיננים בתהליך השמטת המוטיבים הלאומיים, שגורעו בקרקע תרבותית זו בדמם של סופרים עבריים, מאז ראשית ימי ההשכלה. אלה שרעבו לפת לחם חרבה, ועלה בידיהם לרובב גוילי קדומים, ללקט מהם את האיתיות, לחברן למילים, ולהביא את לשוננו אל תחייתה.

לעומת זאת, חש אני בעילפון-הזמנים בלב העולם, כמסורר המתרפק למראות טבע, מילחמתנו הניצחית בכל אלה הקמים לבלות את ערכי-הרוח. כולי נכון לצאת ולהתמודד באיתני-הזעם העומדים לבלותנו. לכן אני נאלץ להתריע בפורום זה, ללא ליאות או נפש הלולה, על חורבן הנפש, בשעה גורלית זו, עת סימלי פיתוי של גיאות השעה נוגסים בשיניהם העכורים שלושוננו וביספורתנו, ומפזרים עליהם אבק של ניהיליזם. לא אסתתר מאחרי מסווה של מליצות ואצין, במעמד רם זה, כי ליצירת דורנו, יצירת אחרוני ענקי התחייה, נודעת חשיבות לאומית גדולה. לכן, מעל במה מכובדת זו, אפנה אל זוטרי המשוררים והספרואיקונים, המעלים עננים עכורים אלה של הבל, לתת עטם ומירצם לחקר הכוח הגלום בהווייתנו ההווייתית, ולהתעלם מכל אותם שיברי פולמוסים, הניצבים בוטו של עולם סיפורתנו, וטורפים בחלקות המחוקק של מורשתנו. שעה שאחרון בני-דורנו יגעו רגבי העפר בשמורות-עיניו, תגיע שעת-החובה שלכם ליטול מאתנו את לפיד המסורה, ולהעניק לנו את התחושה, כי לא רנינו לרוח אנתנו. מורי ורבותי, ועדת-שופטים נכבדה, אני מפשיל את ראשי, החלוש מכדי לשאת בעומס זריהדפנה שהינכם עומדים להעניק לי, וכולי בוש ונכלים לנוכח התולדות המופלגות של חרבנותנו, אשר בחרו כי לשאת את כבודן ויגונן. איפה הצ'ק?

ספרים

פצצות מגבינה

בסיפרו החדש של היינריך בל (דו"חות על מצבה האידיאולוגי של האומה), הוא ממשיך את רצף הסיגנון הפסודודוקומנטרי של ספריו הקודמים (תמונה קבוצתית עם גברת והכבוד האבוד של קתרינה בלוס), כשהוא צולף בסאטירה עוקצנית לעבר היבטים אחרים של ההיסטוריה הגרמנית בת-ימינו.

מסתבר שלמרות 30 השנה שחלפו מאז התמוטט מישטרו של היטלר, ממלאת את חדר-הנפשו של כל חרדה רבה, הנובעת מעוצמת כוחו של מישטר חברתי נוקשה, הנעזר לעיתים בטורר פוליטי. לכן מכון בל את יציילשונו המחודדים נגד צידיה-מכשפות, שאותו מנהלים זרועות-הביטחון התשאיות בריפובליקה המערב-גרמנית. בנובלה בת 62 עמודים בלבד מפתח בל סאטירה נפלאה ומלגלגת, הדגה בחבורה מגוחכת של סוכני-ירוש ממשלתיים, המציגים עצמם כשטאלנים, המשתדלים להסתגן אל שורות השמאל. הסוכנים בולשים בטעות איש אחר רעהו, שעה שהם במרכזה של שליחות-הריגול האבסורדית שהוטלה עליהם.

באירוניה דקיקה, המעלה לעיתים הירחורים נוגים עד למאד, עושה בל שמות בחוסר-המשמעות של השליחות שאותה ממלאים הסוכנים המגיעים לבסוף אל בית-הכלא, והגורמים להחרמת חצי קילו של פירורי גבינת-פרמזן במישרד הממשלה המחוזית הבוארית, בשל החשש שהיא עלולה לשמש לייצור פצצות קטלניות. במהלך העלילה מופיעים קיצורים כמו "U" ו"M" המרמזים באורח מיידית על אולריקה מיינהוף, האנרכיסטית שתלתה את עצמה לאחרונה בבית-הכלא. כאשר כותב בל על ה"בניין החדש של שטאמהיים", אין ספק שהוא מתכוון לבית-המישפט המשוכלל בשטוטגרט. שניבנה במיוחד עבור מישפטה של קבוצת באדר-מיינהוף.